

UNIwersYTET
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

Wprowadzenie do filozofii praktycznej Sylabus zajęć

Informacje podstawowe

Kierunek studiów Filozofia	Cykl dydaktyczny 2023/24	
Specjalność -	Kod zajęć 22FILS.21P.02309.23	
Jednostka organizacyjna Wydział Filozoficzny	Języki wykładowe polski	
Poziom studiów studia drugiego stopnia	Obligatoryjność Fakultatywny	
Forma studiów studia stacjonarne	Blok zajęciowy Przedmioty podstawowe	
Profil studiów profil ogólnoakademicki		
Koordinator zajęć	Ewa Nowak	
Prowadzący zajęcia	Ewa Nowak, Piotr Juchacz, Karolina Cern	
Okres Semestr 1	Forma zajęć / liczba godzin / forma zaliczenia • Wykład: 30, Zaliczenie z oceną	Liczba punktów ECTS 3

Cele kształcenia dla zajęć

Kod	Cel
C1	Wprowadzenie kluczowej terminologii z zakresu filozofii praktycznej od Antyku po czasy najnowsze
C2	Przekazanie systematycznej wiedzy o praktyce i praktyczności na gruncie ważniejszych teorii filozoficznych
C3	Przekazanie systematycznej wiedzy o praktyce i praktyczności jako formach życia ludzko-społecznego
C4	Dyskurs praktyczny, deliberacja, dialog jako praktyki o szczególnej doniosłości dla społecznej autoregulacji (etyka i prawo)
C5	Rozwój umiejętności i kompetencji praktycznych (manifestujących się w działaniu i wpływających na jakość działania i jego konsekwencji)

Wymagania wstępne

brak

Efekty uczenia się dla zajęć

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
Wiedzy - Student/ka:			
W1	Dogłębnie zna i rozumie kluczową terminologię filozofii praktycznej (w tym: sprawca/agent, agencjalność, agens vs. patiens, podmiot i podmiotowość, praxis/praktyka, działanie, thesis/ustanawianie vs. physis (to co zastane), pragmatyzm, performatyzm, wytwarzanie a przetwarzanie i odtwarzanie, praca, samo-dzielność, międzypodmiotowość (intersubiektywność; wzajemność; zwrotność), działanie komunikacyjne aktu mowy, kooperacja, telos, synergia, przyczynowość, efektywność, użyteczność, autoteliczność, instrumentalność, emancypacja, panowanie, itd.)	FIL_K2_W05, FIL_K2_W06, FIL_K2_W10, FIL_K2_W12, FIL_K2_W13, FIL_K2_W16	Kolokwium ustne
W2	Gruntownie zna i rozumie założenia filozofii praktycznych od antyku po czasy najnowsze (w tym: rozumność praktyczna Arystotelesa vs. kontemplacyjna Platona; syntetyczna jedność apercepcji i 3 podstawowe typy 'rozumu praktycznego'; a także praktyczność wg Marksa; Arendt, Kotarbiński, Singer, Habermas, Tomasello, Siemek)	FIL_K2_W05, FIL_K2_W06, FIL_K2_W10, FIL_K2_W12, FIL_K2_W13, FIL_K2_W16	Kolokwium ustne
W3	Dogłębnie zna i rozumie założenia dyskursu praktycznego, deliberacji i dialogu jako form aktywizmu, partycypacji, udziału społecznego, współ-wytwarzania, uzgadniania i legitymizowania normatywnych regulacji i instytucji społecznych	FIL_K2_W05, FIL_K2_W06, FIL_K2_W10, FIL_K2_W12, FIL_K2_W13, FIL_K2_W16	Kolokwium ustne
Umiejętności - Student/ka:			
U1	Kompetentnie analizuje typy i formy praktyk ludzko-społecznych.	FIL_K2_U07, FIL_K2_U15	Projekt

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
U2	Student/ka prowadzi samodzielne badania nad kryzysem, ograniczeniami, wyzwaniem stojącymi na drodze wybranej praktyki społecznej oraz remediami i taktykami radzenia sobie z nimi	FIL_K2_U07, FIL_K2_U15	Raport
Kompetencji społecznych - Student/ka:			
K1	Rozwinął i nauczył się stosować szereg kompetencji praktycznych (od kompetencji analitycznej i badawczej przez kompetencję sądenia po kompetencje dyskusyjne i deliberatywne)	FIL_K2_K03, FIL_K2_K04	Projekt

Treści programowe dla zajęć

Lp.	Treści programowe dla zajęć	Efekty uczenia się dla zajęć	Formy zajęć
1.	Kluczowa terminologia filozofii praktycznej (w tym: sprawca/agent, agencjalność, agens vs. patiens, podmiot i podmiotowość, praxis/praktyka, działanie, aktywność i akt umysłu (rozumienie, pojmowanie, wytwarzanie wiedzy), thesis/ustanawianie vs. physis (to co zastane), pragmatyzm, performatyzm, wytwarzanie a przetwarzanie i odtwarzanie, praca, samo-dzielność, międzypodmiotowość (intersubiektywność; interaktywność; wzajemność; zwrotność), działanie komunikacyjne aktu mowy, kooperacja, telos, synergia, przyczynowość, efektywność, użyteczność, autoteliczność, instrumentalność, itd.); interaktywność; homo faber a fabryka; odpoczynek i prawo do niego (Arystoteles i Arendt).	W1, U1, K1	Wykład

Lp.	Treści programowe dla zajęć	Efekty uczenia się dla zajęć	Formy zajęć
2.	<p>Założenia filozofii praktycznych od antyku po czasy najnowsze (w tym: rozumność praktyczna Arystotelesa vs. kontemplacyjna Platona; syntetyczna jedność apercepcji u Kanta; władze rozumu i władze umysłu/kognicja; Fichte i Hegel; 3 podstawowe definicje „rozumu praktycznego” praktyczność wg Marksa; Arendt, Kotarbiński, Singer, Habermas, Tomasello, Siemek). Myślę, więc nie tylko ‘jestem’; sprawczość filozofii (na podst. Differenzschrift Hegla). Trzy podstawowe typy rozumu praktycznego wg J. Habermasa:</p> <p>“Najogólniej rzecz biorąc, w zależności od tego, w jakim aspekcie jest używany: celowo-racjonalnym (des Zweckmäßigen), tego co dobre (des Guten) bądź sprawiedliwe (des Gerechten), rozum praktyczny nastawiony jest na wybory (Willkür) podmiotu działającego celowo-racjonalnie, na rozstrzygnięcia podmiotu zainteresowanego autentyczną samorealizacją, albo też na wolną wolę podmiotu zdolnego wydawać sądy moralne (nm. An den freien Willen des moralisch urteilsfähigen Subjekts; ang. capable of moral judgments). W ten sposób każdorazowo odmienna jest konstelacja rozumu i woli (nm. Vernunft und Wille; ang. reason and volition) oraz samo pojęcie rozumu praktycznego (nm. praktische Vernunft; ang. the concept of practical reason). W związku z tym pytanie ‘co powinienem czynić’ zmienia status zarówno adresata – tj. woli podmiotu szukającego odpowiedzi – jak i status nadawcy: nadawcą jest udzielająca odpowiedzi lub instrukcji zdolność praktycznej rozważki (nm. das Vermögen praktischer Überlegung; ang. practical deliberation itself). Zależnie od wybranego aspektu, uzyskujemy trzy komplementarne wykładnie rozumu praktycznego. Każda z trzech wielkich tradycji filozoficznych tematyzuje jedną z nich. Dla Kanta rozum praktyczny idzie w parze z moralnością i osiąga jedność tylko w autonomii rozumu i woli. Empyryzm wiąże rozum praktyczny z zastosowaniem pragmatycznym (nm. pragmatischem Gebrauch; ang. pragmatic use). Mówiąc językiem Kanta, rozum sprowadza się tu do celowo-racjonalnego zastosowania intelektu (Verstand). Z kolei w tradycji arystotelesowskiej rozum praktyczny przejmuje rolę władzy sądenia (Urteilstkraft), która rozjaśnia horyzont ludzkiego życia etosem wyznaczanym utartymi zwyczajami. Rezultat działalności rozumu praktycznego jest więc w każdym z trzech przypadków odmienny” (J. Habermas, „Vom Gebrauch...”, s. 110; „On the pragmatic, the ethical, and the moral employments of practical reason”, s. 10).</p>	W2, U2	Wykład
3.	Typy praktyk ludzko-społecznych	W3	Wykład
4.	Założenia dyskursu praktycznego, deliberacji i dialogu jako form współ-wytwarzania, uzgadniania i legitymizowania normatywnych regulacji i instytucji społecznych; aktywizm, partycypacja i udział społeczny; etyka jako praktyka; prawo jako praktyka.	W3	Wykład
5.	Rozwój i zastosowanie kompetencji praktycznych w analizie, badaniach, sądeniu, dyskursie, deliberacji i autoregulacji	W3	Wykład

Lp.	Treści programowe dla zajęć	Efekty uczenia się dla zajęć	Formy zajęć
6.	Kryzysy, ograniczenia i wyzwania stojące na drodze dzisiejszych praktyk społecznych oraz remedia i taktyki radzenia sobie z nimi (tematyka badana przez Studentki i Studentów w ramach zaliczenia przedmiotu)	W1, W2, W3, U1, U2, K1	Wykład

Informacje dodatkowe

Forma zajęć	Metody i formy prowadzenia zajęć
Wykład	Wykład z prezentacją multimedialną wybranych zagadnień, Wykład problemowy, Dyskusja, Praca z tekstem, Metoda analizy przypadków, Uczenie problemowe (Problem-based learning), Metoda badawcza (dociekania naukowego), Metoda projektu

Forma zajęć	Warunki zaliczenia zajęć
Wykład	<p>bardzo dobry (bdb; 5,0): widoczne regularne, pełne i umiejętne definiowanie i referowanie kluczowych zagadnień, samodzielne stosowanie wiedzy w analizie problemów; staranne wykonanie ustalonej pracy badawczej (90-100% wiedzy i umiejętności);</p> <p>dobry plus (+db; 4,5): nieregularne, niepełne definiowanie i referowanie etc., 80-90% wiedzy i umiejętności.</p> <p>dobry (db; 4,0): nieregularne, wybiórcze lub nieadekwatne manifestowanie wiedzy i umiejętności w wypowiedziach j.w., 70%</p> <p>dostateczny plus (+dst; 3,5): nieregularny udział, wybiórcza wiedza lub widoczna niewiedza, 60% tego, co powyżej</p> <p>dostateczny (dst; 3,0): połowiczna wiedza, nieumiejętne definiowanie, pobieżna analiza zagadnień przedmiotowych, chaotyczność i nikła orientacja w już omówionych i bieżących treściach (mniej niż 60%)</p> <p>niedostateczny (ndst; 2,0): znikoma wiedza, nieumiejętność jasnego i adekwatnego definiowania pojęć kluczowych, nieumiejętność zreferowania zagadnień kluczowych, brak orientacji, zagubienie, brak współpracy z wykładowcami, szereg nieusprawiedliwionych nieobecności</p> <p>Ocenie podlega też udział w zajęciach i od początku regularny kontakt i zaangażowanie w uzgodnione z wykładowcą działania badawcze, którego efekty będą prezentowane przez Studenta/Studentkę w ramach zaliczenia przedmiotu; rozumienie i respektowanie zaleceń opiekuna naukowego.</p>

Literatura

Obowiązkowa

1. H. Arendt, Kondycja ludzka (i fragmenty innych dzieł)
2. Arystoteles, Etyka Nikomachejska i Etyka Wielka
3. Cern K.M., Juchacz P.W., Nowak E.A. (red. naukowa, 2009), Edukacja demokratyczna
4. J. Habermas, Teoria działania komunikacyjnego 1999 (oraz „Glosariusz etyki dyskursu” autorstwa DGB Glosariusz Etyki Dyskursu 2020/21)
5. J. Hołówka, Etyka w działaniu
6. P.W. Juchacz, Demokracja Deliberacja Partycypacja Poznań 2006
7. I. Kant, Krytyka czystego rozumu i Krytyka rozumu praktycznego
8. T. Kotarbiński, Traktat o dobrej robocie
9. E. Nowak (red. naukowa), Recepcja i oddziaływanie Marka Siemka w Europie. Warszawa 2019
10. M. Tomasello, Dlaczego współpracujemy? 2014
11. M. Tomasello, Dlaczego współpracujemy? 2014
12. P. Singer, Etyka praktyczna

Dodatkowa

1. zestaw wypisów i materiałów autorskich przygotowany przez wykładowców

Nakład pracy studenta i punkty ECTS

Rodzaje zajęć studenta	Średnia liczba godzin* przeznaczonych na zrealizowane rodzaje zajęć
Wykład	30
Czytanie wskazanej literatury	15
Przygotowanie projektu	30
Przygotowanie do zaliczenia	15
Łączny nakład pracy studenta	Liczba godzin 90
Liczba punktów ECTS	ECTS 3

* godzina (lekcyjna) oznacza 45 minut

Efekty uczenia się dla kierunku

Kod	Treść
FIL_K2_K03	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do rozpoznawania wyzwań i problemów etycznych związanych ze specyfiką wykształcenia i kompetencji zawodowych uzyskanych dzięki studiom na kierunku filozofia
FIL_K2_K04	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do dostrzegania i formułowania problemów etycznych związane z własną pracą badawczą i publikacyjną, odpowiedzialnością przed współpracownikami i innymi członkami społeczeństwa oraz wykazywania aktywności w rozwiązywaniu tych problemów
FIL_K2_U07	Absolwent/ka potrafi wykrywać złożone zależności między kształtowaniem się idei filozoficznych a procesami społecznymi i kulturalnymi oraz określać relacje między tymi zależnościami
FIL_K2_U15	Absolwent/ka potrafi stawiać i badać hipotezy dotyczące normatywnego ugruntowania różnych instytucji społecznych oraz normatywnych uwarunkowań różnych zjawisk społecznych
FIL_K2_W05	Absolwent/ka zna i rozumie normy konstytuujące i regulujące struktury i instytucje społeczne oraz o źródła tych norm, ich naturę, zmiany i sposoby wpływania na ludzkie zachowania
FIL_K2_W06	Absolwent/ka zna i rozumie wpływ norm na kształt życia indywidualnego i społecznego
FIL_K2_W10	Absolwent/ka zna i rozumie wszechstronnie i dogłębnie wybrane kierunki i stanowiska współczesnej filozofii w zakresie głównych działów filozofii: (1) klasyczne dyscypliny filozofii, metafizyka, logika, retoryka, hermeneutyka, filozofia egzystencji itd. (2) epistemologia, metodologia nauk szczegółowych, filozofia nauki, filozofia chemii, filozofia fizyki, itd. (3) bioetyka, filozofia umysłu, neuronauki, nauki kognitywne (4) etyka, filozofia polityki, filozofia społeczna (5) estetyka, filozofia kultury
FIL_K2_W12	Absolwent/ka zna i rozumie historyczny rozwój wielu wiodących idei filozoficznych na poziomie umożliwiającym specjalizację w obrębie filozofii lub nauk społecznych
FIL_K2_W13	Absolwent/ka zna i rozumie zależności między kształtowaniem się idei filozoficznych a zmianami w kulturze i w społeczeństwie
FIL_K2_W16	Absolwent/ka zna i rozumie w pogłębiony sposób poglądy na struktury i instytucje społeczne oraz rodzaje więzi społecznych